

Samling eller klara linjer

Från "liberalt perspektiv", de utgångspunkter som angavs i Dagens Nyheter's ledare den 21 december, fortsattes analysen av det politiska läget.

Debatterna i riksdag, radio och press under senare år företer ett ledmotiv som efter hand blivit välkänt för oss alla. Partierna begär klara linjer av motståndarna. Vad vill egentligen regeringen, frågar oppositionen; vad har oppositionen för alternativ att bjuda på, svarar regeringen. Denna jakt efter klara linjer hos andra fortsätter parti för parti; man "efterlyser", som det heter i parlamentariskt språkbruk, från socialdemokraterna vad folkpartiet vill och tvärtom, från centern vad högern vill och tvärtom, och så går snärjandet vidare mellan partierna. Men själv kan vederbörande partiledning inte ge klara linjer, detta är förutsättningen för att spelet skall kunna fortgå. Kraven på klarhet omväxlar med uppvisningarna i oklarhet. Att hitta paroller som låter bra men inte säger något blir i detta läge något väsentligt, ja, det väsentliga, i den politiske ledarens propagandistiska utrustning.

Undantag finns, kan det synas, men dessa undantag är skenbara. Socialdemokratin har ett program som på en rad punkter innehåller långtgående och någorlunda bestämda fordringar; här talas fortfarande om förstatligande i stor stil och, för att nämna i vår ekonomisk-socialt fixerade miljö skäligen ovidkommande ting, om republik och statskyrkans avskaffande. Det vore dock, som var och en vet, att göra regeringspartiet grovt orätt om programmet betraktades som bestämdande för politiken. Tvärtom: programmet är relikter från ett ideologiskt förflutet, det begagnas på sin höjd som utgångspunkt för en icke förpliktande förkunnselse vid festliga tillfällen, att dra fram det vid val och i praktisk politik vore ett befängt infall hos en ledande partiman. Att programpunkterna stått där så länge utan att man gjort något åt dem har tvärtom av kloka och tränade politiker anförts som bevis för att kraven inte bör tas på allvar och att de alltså inte bör verka oroande.

Inom högern, yttergruppen inom oppositionen, förekommer något liknande. Här är det inte fråga om gamla och halvt bortglömda vildheter, utan snarare om en ny emission av tvivelaktiga papper. Man ger väldiga utfästelser beträffande skatternas nedskärning och utgifternas sänkning; medan socialdemokratin i sitt ålderdomliga program vänder till ett proletariat som inte längre existerar, vänder sig högern till vad den kallar den vanliga människan, folk som har det någorlunda bra och vill odla sin trädgård, sitt företag eller sin tjänst utan att bry sig om andras bekymmer. Men över högers skickliga och ofta våldsamma propaganda ligger det samma brist på realitet som i det socialdemokratiska programmet, ehuru av annat slag. Man vet att man kan få röster, men inte makten, på det sättet. Högern kan bli en smula starkare, den kan aldrig få majoritet för sina i välfärdssamhället extrema och vad den tekniska utformningen angår suddiga paroller. Den kan inte vänta sig mer än sådana vinster som ger litet större möjligheter vid uppgörandet av kompromisser, den kan se rösttotalen stiga utan att någonsin hoppas på seger.

De båda mellanpartierna är helt naturligt bäst avpassade för den oklarhet som är den svenska politikens signatur. Centern kräver fördelar (eller enligt dess egen terminologi rättvisa) för den sjunkande jordbrukarbefolkningen; i övrigt nöjer den sig med plattheter. Folkpartiet har en kärna av liberal och demokratisk idealism som sannolikt är något starkare än inom andra partier, men i övrigt söker det röster genom allmänna uttrycksätt och kritik av omgivningen; det faller tillbaka på värderingar som av nästan alla är god-

tagna, och dess programmatiska försök utmärkes främst av fruktan för att väcka de slumrande björnarna vid väggkanten.

Är denna utveckling, denna situation farlig? Ja, utan tvivel från en viktig synpunkt. Då saken är så mager, frodas taktiken. Då en ny fråga kommer upp gäller det att manövrera till de andras nackdel, att finna en god plattform för parlamentariskt spel och röstvärning. Det gamla ideologiska språkets alla resurser mobiliseras för att ge sken av stora bataljer på ett fält av ödslig stillhet. Man måste propagera, generalisera, överdriva, idealisera; skiljelinjerna måste ritas med grova streck för att inte folk skall märka att vi i det väsentliga är ense. Gesterna förblir våldsamma, trots att motsättningarna försvinnat.

Men om den utjämning som ägt rum erkännes och godtages, kan den leda till en politisk nyorientering av omätligt värde. Oklarheten blir hälsosam om man begriper och fastslår att dess bakgrund är en utbredd enighet och att denna enighet inte bör döljas eller undvikas, utan bli den medvetna grundvalen för det politiska arbetet. Om politikerna ser sig själva och varandra inte främst som konkurrenter om röster, utan som medarbetare vid utbyggnaden av den svenska demokratin, är förvandlingen där. Pensionsfrågan, arbetslösheten, de nya skatteproblemen, dessa och andra frågor är sådana där man inom en vid ram har samma allmänna önskemål, där uppgörelser därför borde vara möjliga, där de skilda partiernas särmeningar borde kunna bidra till att lösningen blev både god och godtagen och därför i tillämpningen effektiv. Vad som behövs är inte förhandlingar om ett gemensamt program för en lösning; sådana förhandlingar utlöser omedelbart det begär till taktik och manövrer som är politikens förbannelse. Vad som behövs är att man i insikt om de enande värderingarnas omfattning och betydelse beslutar sig för samverkan i känsla av att frågorna kan lösas och i allas intresse måste lösas. Det är under aktivt samarbete som gemenskapen får form.